TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 2
2016

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Tarvasjoen kappeliseurakunta

NÄIN TARVASJOKI JUHLI 700 VUOTTA

Historiantutkijat sanovat: ”Eilinen on historiaa, tallenna sen hetket tänään.” Me olemme koko tämän vuoden muistelleet eri tilaisuuksin Tarvasjoen kiinteän asutuksen 700-vuotista historiaa. Samalla olemme myös sen teemaan liittyen nauttineet suurenmoisista Suurilan musiikkijuhlista, laajasta ja rikkaasta omien taiteilijoiden taideviikosta, Juvan sähkövoimalaitoksen 100-vuotisseminaarista ja eri yhdistysten vuosijuhlista. Koko seutumme on hyvässä yhteishengessä ollut juhlia järjestämässä ja saanut nauttia juhlavuoden tilaisuuksien henkisestä annista.

Tarvasradio on iloksemme kiitettävästi talttioinut videoille eri tilaisuudet, mutta muut tiedotusvälineet ovat varsin niukasti kertoneet juhlavuodestamme. Olemme arvioineet eri tilaisuuksissa mukana olleiden kuulijoiden ja esiintyjien yhteismäärän ylittäneen 3000 rajan ja eri videoiden katsojamäärä on yltänyt myös jo 6000 henkeen laskurin mukaan. Tässä, tämän vuoden viimeisessä Tarvaslehdessä, kerromme vielä kootusti juhlavuodestamme.

Uusi laatta on paljastettu menneiden sukupolvien muistokivellä. Paljastuspuheen piti rovasti Jouko Kyyrö, airuet Helga Sauren ja Matti Tapani. Kuva Eeva Sisso.

Lieto-opiston luennot keväällä

Juhlavuotemme alkoi Lieto-opiston luennoilla kuukauden välein Tarvasjoen koululla. Ensimmäisen luennon piti 21.01. 2016 tutkija Ilari Aalto aiheesta: Suomi 700 vuotta sitten, kun Tarvasjoki asuttiin. Erittäin selkeästi ja havainnollisesti hän esityksessään toi ymmärrettäväksi sen historian ajan, jossa 1300-luvun alussa elettiin. Turku oli juuri tullut kaupungiksi, linnaa rakennettiin, tuomiokirkko oli valmistunut ja piispanistuin oli siirretty Koroisista Turkuun. Samalla hän kertoi miten tuon ajan ihmiset elivät, miten pukeutuivat, mitä söivät ja joivat ja tekivät työnsä. Saimme tietää minkälaiset olivat talojen rakennukset, mitä silloin viljeltiin, mitä karjaa oli tiloilla ja miten niitä pidettiin. Tarvasjoella silloin asuville tärkeitä olivat silloin jo joet ja niiden kalat sekä niiden koskiin rakennetut myllyt. Härkätie kehittyi tärkeäksi kauppa- ja sotilastieksi. Sen varrelle tulivat majatalot. Ruotsin itämaalle eli Suomeen luotiin hallinto ja kirkon vaikutus kasvoi. Luennot saivat heti runsaan kuulijakunnan.

Toisen luennon aiheena olivat Tarvasjoen nimistö ja murre. Tässä 17.02 pidetyssä tilaisuudessa ensiksi luennoi Liedon ja Tarvasjoen paikannimiä ja tarinoita pitkään tutkinut ja viime vuonna aiheesta kirjankin julkaissut Marja-Riitta Perttula. Hän osoitti kuinka etymologian keinoin voidaan saada selville ja tallennettua monia asioita, kuten paikan maanlaatu, sen raivausaika ja –muoto, muistitietoon perustuva paikan historia, arvokkaat luontokohteet, muinaisteiden urat, sotamuistot, entisaikojen henkilöhistoriaa satojenkin vuosienkin takaa jne. Marja-Riitan mittava ja arvokas keräystyö on tapahtunut nopeasti muuttuvana aikana ja pian häviävän muistitiedon tallentamisen aivan viime hetkellä.

Juhlakansa seuraa urheilukentällä juhlan ohjelmaa. Juhlapuhetta pitää tohtori Martti Turtola. Kuva Eeva Sisso.

Toisessa luennossa Eino Ruohonen toi esille Härkätien kapean murrekiilan erityispiirteet, sen rikkaan ilmaisun ja sanavaraston laajuuden. Hän on useassa kirjassa tallentanut murteen sanoja ja sananparsia ja niiden kautta innostanut monia mukaansa kartuttamaan ja säilyttämään oman murteen. Alustusten nostama keskustelu osoitti, että oli tehty virhe illan jakamisessa kahdelle aiheelle, koska molemmista olisi tullut paljon enemmän palautetta, mitä ehdittiin käsitellä.

Kolmannessa luennossa jo pitkään sukututkimustyötä tehnyt Juha Vuorela kertoi 16.03. sukututkimuksen historiasta Suomessa. Hän selvitti myös miten sen tallentaman tietokannan avulla voidaan tutkia eri sukujen historiaa, mutta myös tehdä tilastoja ja johtopäätöksiä mm. väestön keski-iästä, terveyden tilasta, syntyvyydestä, kuolinsyystä, oikeuden päätöksistä ja perhesuhteista. Tässä luennossa Juha Vuorela selvitti tarvasjokelaisten avioliitot ensimmäisten omien kirkonkirjojen mukaan vuodesta 1774 vuoteen 1874. Siitä ilmeni kuinka suppealta alueelta silloin vielä aviopuoliso löydettiin, ja kuinka siksi läheiset sukulaissuhteet yhdistivät koko seutua. Tässä tilaisuudessa runsas yleisö sai arvokasta tietoa nopeasti virinneelle sukututkimusharrastukselle ja historian tutkimukselle.

Tarvasjoen kotiseutumuseo

Tarvasjoen kotiseutumuseon viimekesän näyttely kuvasi monipuolisesti Tarvasjoen 700-vuotista historiaa. Osana Lieto -museon toimintaa se on ammattinsa hyvin osaavissa käsissä ja tiloiltaankin laajentuneena nyt saanut kertovamman ilmeen. Museo oli avoinna 12.06 – 28.08 välisen ajan ja on vielä sen jälkeenkin kiinnostanut mm. koululaisryhmiä.

Avoimet ovet Herrasmannilla

Kotiseutuyhdistys oli järjestänyt avoimien ovien päivän 23. 06. 2016 Herrasmannin matkailutilalla. Sinä päivänä oli tasan 700 vuotta sen kauppakirjan allekirjoituksesta, jolla porvari Haartman osti Tarvasjoelta ne neljä tilaa, joista Yrjäntilä eli myöhemmin Herrasmanni oli yksi. Päivän aikana ihmisiä kävi runsaasti tapahtumassa, jossa tarjoilun lomassa oli musiikki- ja puheohjelmaa. Samalla muisteltiin sitä kohtalokasta päivää tasan 75 vuotta sitten, jolloin Tarvasjoen komppania lähti juhannusaattona urheilukentältä marssimaan Paimion asemalle ja jatkosotaan.

Tarvasjoki 700 vuotta – kotiseutujuhla 24.7.2016

Varsinainen juhlapäivä aloitettiin kello 10.00 juhlajumalanpalveluksella, joka oli muodoiltaan vanhanajan messu 1700-luvun mukaan. Saarnan piti rovasti Jouko Kyyrö ja liturgina oli Jouni Pölönen. Kaisa Takkulan johdolla lauluryhmä ohjasi vanhan virsilaulun ja vanhanajan messuun yhtyi hartaana koko kirkkokansa. Jumalanpalveluksen jälkeen paljastettiin uusi muistolaatta menneiden sukupolvien muistokivelle ja laskettiin seppele.

Marttojen valmistamaa kahvitarjoilua nautti Kenttätuvalla n. 300 henkinen juhlayleisö ennen päiväjuhlan alkua. Kulkueeseen osallistuville lähetettiin tarjoilu jo Tarvas-Hovin kentälle.

Kotiseutujuhla alkoi klo 13.00 Lieto-opiston torvisoittokunnan juhlavalla musiikilla ja tervehdyssanat esitti Pekka Saarnivaara. Seuraavaksi yleisön edestä lähti urheilukenttää kiertämään Tarvasjoen alueen vaiheita esittävä historiallinen kulkue. Jokaisen ohitse kulkevan henkilön ja hänen Tarvasjokeen liittyvän historiansa kertoi Kalervo Mäkinen. Kulkueen aloitti kivikauden mies ja nainen, saalista etsivä erämies ja seudulle Härkätietä saapunut munkki. Heitä seurasi historiallisessa järjestyksessä niin kuningas ja keisari, valtiopäivämies ja kenraalikuvernööri kuin lampuodin perhe, mylläri, sotilaat ja papit. Joukkoon mahtui noita, kansanparantaja, paperimaakari, kätilö, sissi, tukkilaiset ja ensimmäiset sähkömiehet. Mukana olivat Kaarina Maunun-

tytär tyttärineen ja täällä syntyneet K.M. Armfelt sekä G. Johansson. Nykypäivään tultaessa mukaan tulivat ensimmäiset autot ja traktorit, urheilijat, viime sotien soturi ja lotta, kynnön maailmanmestari ja evakkoperheet. Joukkoon mahtui niin koululaiset kuin opettajat, nuorisoseuran tanhuajia, vaalipuhujia ja viimeisenä nykypäivän perhettäkään unohtamatta. Yli 80 kulkueen esiintyjän oli Sanna Järvinen taidolla puvustanut ja mukaan saadut hevoset käyttäytyivät mallikkaasti.

Kulkueen jälkeen Sakari Tapani esitti huilulla keskiajan musiikkia. Sen jälkeen juhlapuheen piti tohtori Martti Turtola keskittyen puheessaan aikaan 100 vuotta sitten, jolloin Tarvasjoen seurakunnan ensimmäisenä kirkkoherrana toimi hänen isoisänsä Kaarlo Kustaa Turtola. Tuohon aikaan sisältyi voimakas henkinen ja kansallinen nousu, Suomen itsenäistyminen ja erityisesti maatalousyhteiskunnan kehitys, mutta samalla myös murheellinen kansallinen jakautuminen ja raskaat rakentamisen vuodet. Juhlapuheen jälkeen nuorisoseuran tanhuajat esiintyivät ja juhla päättyi Varsinaissuomalaisten lauluun soittokunnan säestyksellä.

Seppo Laineen vanha kuorma-auto toimi puhujalavana. Kulkueessa tukkilaiset tervehtivät juhlayleisöä. Kuva Eeva Sisso.

Härkätietä Eurooppaan

Juhlapäivä päätyi illalla kesäteatterissa esitettyyn Sakari Kännön kirjoittamaan näytelmään: Härkätietä Eurooppaan. Näytelmässä kirjailija kuvasi takautumin, kuinka täältä Tarvasjoelta on oltu aina jollakin tavoin välillisessä yhteydessä Eurooppaan koko 700 vuoden ajan. Paikallisena keskipisteenä kerronnassa oli Herrasmanni, joka oli yksi niistä tiloista, jonka saksalaissyntyinen Turun porvari Haartman osti kruunulta. Hän oli myös ensimmäisiä sen ajan kauppiaita, joka menestyi suomalaisten tuotteiden viennillä Eurooppaan ja tarvetavaroiden tuonnilla Turkuun. Hänen poikansa taas opiskeli Pariisissa ja lahjoitti Yrjäntilan eli Herrasmannin ja Kallelan Turun tuomiokirkon Pyhän Yrjön alttarille. Tultuaan Turun piispaksi hän lähti hakemaan vahvistusta viralleen paavilta, mutta jo paluumatkalla kuoli.

Näytelmä jatkui kohtauksella, jossa kuningas Kustaa Vaasa Juvalla käydessään poikkeaa Herrasmannilla ja peruuttaa tilan kirkon omaisuutena kruunulle. Seuraavia Euroopan kävijöitä olivat hakkapeliitat, joita Yrjäntilästä oli kaksi isäntää ja vielä kaksi palkattuakin. Ajassa tultiin nykyaikaan asti, jossa J.F. Fingerroosin, tilan suurena raivaajana ja rakentajana sekä herätyksen kokeneena paikallisena hengellisenä johtajana, on osa näytelmää. Koko näytelmän ajan sivusta seuraavat sodan jälkeen Karjalan evakkona Herrasmannin ostaneista viidestä isännästä kaksi, Mustonen ja Pennanen. Näytelmä esitettiin taitavasti täysin paikallisin amatöörivoimin. Lasse Litjo ohjasi näytelmän ja Sanna Järvinen puvusti.

Historiallinen kulkue saapumassa juhlakentälle. Kuva Eeva Sisso.

Suurilan Oopperajuhlat

Suurilan Oopperajuhlia vietettiin tänä vuonna sunnuntaina 07.08. Tarvasjoki 700 vuotta juhlien osana Kotiseutuni-teemalla. Lahjakkaat oopperalaulajat Nicholas Söderlund, Tiina-Maija Koskela, Leena Reiman ja Aki Alamikkotervo säestäjänään pianisti Pasi Helin esittivät Tiileri-hallissa korkeatasoisen ohjelman, jota 250 henkinen yleisö ihastuneena kuunteli. Oopperajuhlien suosio on vuosi vuodelta vain kasvanut ja Suurilan Kyläyhdistys uskoo, että ensi kesän 10-vuotisjuhlat vietetään menestyksekkäästi Suomi 100 vuotta hengessä.

Tarvasjoen Taideviikon puuhahenkilöt Raija Isotalo-Aaltonen ja Mika Anttila näyttelyä kokoamassa. Kuva Eeva Sisso.

Tarvasjoen Taiteidenviikko

Tarvasjoen taideviikko 20.–27.8. aloitettiin jo lauantaina perinteisillä kyläkarnevaaleilla ja vahvin mies ja nainen kisalla.

Sunnuntai 21.8. alkoi Lieto-päivän juhlalla Tarvasjoen Kesäteatterilla monipuolisella ohjelmalla. Sen jälkeen oli taidetapahtuman avajaiset entisellä kirjastollamme, jonne tätä viikkoa varten valittu toimikunta Mika Anttilan ja Raija Isotalo-Aaltosen johdolla oli rakentanut Tarvasjoen taiteilijoiden rikkaan, monipuolisen ja taiteellisesti laajan näyttelyn. Mukana olivat niin taidemaalauksen kuin luonto- ja taidevalokuvauksen taitajat, taidekäsitöiden, posliinimaalauksen ja korutaiteen edustajat sekä runoutta, musiikkia ja kirjallisuutta. Esillä olleiden teosten tekijäin aakkosellinen nimilista oli seuraava: Anneli Aaltonen, Anna Aho, Mika Anttila, Viktoria Heikkilä, Erja Isokangas, Raija Isotalo-Aaltonen, Pirjo Järvinen, Liisa Kantonen, Pentti Kemppi, Riitta Koskinen, Alli Koskiranta. Jaana Kotamäki, Sisko Laakso, Pia Laihonaho, Kristiina Laine, Tarmo Laine, Adelia Lindholm-Ventola, Satu Luukkonen, Tuula Luukkonen, Eleonoora Mustamäki, Hannu Mustamäki, Heikki Mustamäki, Hanna Mäkinen, Kalervo Mäkinen, Yrjö Nuutinen, Aino Perho, Emilia Perho, Juhani Rasimus, Tiina Rauhala, Aino Reini, Marko Reini, Mika Reini, Marita Sauren, Marja-Leena Seppä, Leena Tamminen, Anni Tukkimäki, Anita Uusitalo, Riitta Uusitalo, Jouni Uusitupa ja Juha Vuorela.

Taideviikolla oli monia tilaisuuksia ja työpajoja, kuten Tanja Kummeluksen Lasten sirkus, Tiina Rauhalan Kiviaskartelua lapsille, Pia Laihonahon huovutuskurssi, Ritva Pelttarin nypläysnäytös ja Mika Anttilan maalauskurssi. Mikko Kuittinen esitti Baye Fall kulttuuria, Juha Lahti esitti ”Minun tarinani, lauluja ja lauseita omasta elämästä”. Viktoria Heikkilällä oli kirkossa hiljentymistapahtuma ja taidenäyttely, Satu Luukkonen piti konsertin Hyvinvointikeskuksessa ja Raija Isotalo-Aaltonen, Kyllikki Mäntynen ja Leena Tamminen lausuntaillan. Yhteislaulutilaisuus kokosi yhtenä iltana ja viikko päättyi katutansseihin paikallisten solistien ja orkesterin tahtiin sekä eläkeläisten tanhuihin.

JOEN MUISTI – Juvan voimalaitos 100 vuotta

Paimionjoki-yhdistys, Turun Yliopisto, Koskienergia Oy., Liedon kunta, Liedon museo, Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Paimion sähkömuseo & Valonia järjestivät 24.9. juhlaseminaarin Tarvasjoen koululla Juvan voimalaitoksen 100-vuotisjuhlan merkeissä. Seminaarin avasi Elina Tuomarila Paimionjoki-yhdistyksestä ja Liedon kunnan tervehdyksen lausui Annina Ruottu. Juha Vuorela kertoi seuraavana koko Juvan historian laajat vaiheet, ennen kuin sen koskeen rakennettiin voimalaitos.

Esitelmässään yliopiston kansantaloustieteen lehtori Timo J. Virtanen puhui voimalaitoksesta paikalliskertomuksena, ihmisten kokemana. Siinä hän toi esille yliopiston kansantieteen laitoksen kenttäkurssien ja haastattelujen tuloksia sekä tallennettuja kansanperinteen kertomuksia ajoista, jolloin kosket olivat vielä vapaana, myllyistä, kalastuksesta, tukinuitosta ja joen merkityksestä työhön ja vapaa-aikaan. Kaikessa perimässä joki liittyy oleellisena osana menneeseen elämään ja sen muistiin. Kiintoisaa esityksessä oli se kenttäkurssin osa, jossa työtä oli tehty Tarvasjoen kou-

lulla ja selvitetty miten lapset nykyhetkessä kokevat joen ja voimalaitoksen ympäristön sekä vaikuttaako heidän kokemaansa toisten kertomuksista tuleva joen muisti.

Yliopiston kulttuurihistorian professori Anna Sivula selvitti kulttuurihistorian tutkimuksen historiaa ja kuinka se on tulkittua tietoa kertomuksen muodossa. Teollinen kulttuuriperintö oli aikaisemmin vain oleellinen osa kulttuuriperinnettä, mutta viime vuosina se on eriytynyt omaksi tutkimusalueekseen. Juvan voimalaitos on oleellinen osa teollista kulttuuriperintöä.

Iktyonomi ja vesiasiantuntija Janne Tolonen on jo vuosia tutkinut Paimionjoen pinnanalaista luontoa ja sen voimalaitosten ekologisia vaikutuksia. Hän kertoi esityksessään Paimionjoen vesialueen laajuudesta ja sen virtaamasta eri alueilla. Samalla hän selvitti joen nykyisen tilan ja vertasi sitä aikaisempien vuosien tutkimuksiin. Haastavana hän piti Paimionjoen osuutta Saaristomeren rehevöitymisessä ja saastumisessa. Samalla hän pohti onko koskaan mitään mahdollisuuksia esimerkiksi kalaportain saada vaelluskalaa Paimionjokeen.

Maisemantutkimuksen yliopistonlehtori Simo Laakkonen pohti esityksessään joen muistia, seminaarin aihetta. Jos kulttuurista otetaan muisti pois, mitä jää?, hän kysyi. Joki on ihmisen kulttuurissa aivan keskiö. Joen merkitys on kuitenkin muuttunut. Niin sanotun puhtaan veden aikaan ihmiset olivat täysin riippuvaisia joesta. Se oli liikenne väylä ennen teitä. Jokiveden varassa oli maatalous ja muukin yhteiskunta aikaisemmin lähes täysin. Kun tuli teollistumisen ja tehokkaan tuotannon kausi, tuli myös saastumisen kausi. Joesta ei enää oltu riippuvaisia niin kuin ennen. Luultiin että tullaan toimeen ilman sitä. Vesi tulee hanasta, koneet pesevät kaiken, kalat sai kaupasta ja jätteetkin huuhdotaan vedellä. Sitten yhä selvemmin huomattiin, että joen muisti on yhä meissä. Joet ovat yhä ajatusten, tunteiden ja liikkumisen keskiössä. Joki on tärkeä osa maisemaa ja elämäämme. On alkanut parantumisen vaihe. Joen muisti kirkastuu, pohti Laakkonen.

Viimeisen esityksen piti Fortumin entinen käyttöpäällikkö Mikko Tegel kertoen kuvin voimalaitoksesta ja sen teknisestä kehityksestä. Se oli samalla johdanto ja esittely tämän jälkeen alkavalle voimalaitos vierailulle. Seuraavana päivänä 25.9. oli opastettu kulttuuriympäristökävely Juvan voimalaitoksen maastossa.

Lieto-opiston syksyn luennot

Syksyllä pidettiin vielä kaksi luentoa Tarvasjoki 700 vuotta teemalla. Tutkija Riku Kauhanen luennoi 19.10. aiheesta Tarvasjoen ankara sotatie 1941 – 1945. Tilaisuuteen saapunut runsas kuulijakunta sai kuulla Tarvasjoen miesten sotamatkasta, jatkosodan alusta sen loppuun asti, kerrotun historian. Aihetta laajasti tutkineena Riku Kauhanen toi elävästi esille runsaaseen lähdeaineistoon perustuen sotatilanteiden taustat ja Tarvasjoen komppanian matkan tuossa sodassa. Luennolle tunnettiin erityistä mielenkiintoa myös siksi, että kuukautta aikaisemmin Tarvasjoen sotaveteraanit olivat viettäneet 50-vuotisjuhlaa ja muistot sotavuosista olivat olleet runsaasti esillä.

Viimeisenä Lieto-opiston tilaisuutena luennoi 16.11. Kalervo Mäkinen aiheesta: Tallakappelista kappeliseurakuntaan. Esityksessä käytiin lävitse koko tiedettävä Tarvasjoen seurakunnallinen historia. Näin tultiin etäisestä Tallakappelin ja saarnahuonekunnan ajasta kappeliseurakuntaan, ja matkasta itsenäisen seurakunnan ajasta taas uudelleen kappeliseurakuntaan. Näin tämä viimeinen juhlavuoden luento päätti monien tapahtumien sarjan. Lähes kaikki juhlavuoden tapahtumat on tallennettu videolle, jotka voi katsoa tietokoneelta: Kotiseutuyhdistys Tarvaisten / Tarvasradio – wixsite.com ja loput YouTubesta.

Kalervo Mäkinen

Raija avaa Taideviikon. Kuva Eeva Sisso.

TARU:n myötävaikutuksella rakennettiin turvalliset portaat padon alapuolen suvannon rannalle luontopolulle kulkijoita ja melojia varten. Kuva Juha Vuorela.

Kuva Tarvasjoen Nuorisoseuran 120-vuotisjuhlasta. Kuva Kari Kilkkilä.

TARVASJOEN NUORISOSEURA 120 VUOTTA

Tarvasjoen nuorisoseuralla oli 15.10.2016 aivan erityistä juhlanaihetta, sillä kuluvana vuonna oli seuralle tullut vuosia täyteen huimat 120. Iäkästä seuraa ja sen arvokasta toimintaa juhlittiin noin 70 juhlavieraan voimin Liedon nuorisoseurantalolla Yliskulmalla seuran oman nuorisoseurantalon, Tarvasjoen Vuorilinnan ollessa remontissa. Juhlapaikka oli edellisenä iltana koristeltu valoin, nuorisoseuran lipuin sekä moninaisin muistoesinein ja asiakirjoin vuosien varrelta; juhlasalin seinää peittivät *Nuorisoseuralaismarssin* sanat. Koristeluista vastasivat illan emännät **Sanna Järvinen** ja **Marika Tapanainen**.

Tarvasjoen nuorisoseura on monen sukupolven yhteistyön tulos, joten myös juhlien toivottiin kuvastavan tätä uuden ja vanhan, perinteen ja uusien tuulien sulautumaa. Ilta alkoi seuran pitkän taipaleen pikaisella historiikilla kahden kansakouluaikaisen koulutytön (**Selma Tähtinen** & **Meeri Pajunen**) kertomana. Seuraavaksi seuran puheenjohtaja **Pirkka Rauvola** piti tervetuliaispuheen, jonka jälkeen alkoi virallinen illanvietto. Koska juhlien haluttiin olevan myös kiitos seuran aktiivisille toimijoille, oli esiintyjät päätetty kerätä seuran ulkopuolelta, jotta vieraat saivat omistautua täysin show'n seuraamiseen sekä ruoasta, juomasta ja seurasta nauttimiseen. Illan aikana saatiin kuunnella iskelmämies **Juha Simolaa**, nauraa imitaattori **Martti Koiviston** jutuille, kuunnella nuoren Talenttähti **Kelly Draffanin** laulua, ihastella tanssiryhmä La Teamin sulavia liikkeitä parketilla sekä panna itsekin jalalla koreasti **Keijo Lounan** johtaman hanuriorkesterin tahdissa. Illan aikana seura palkitsi myös aktiivisia jäseniään erilaisin lahjoin ja kunniakirjoin. Kuluneen vuoden aikana eniten työtunteja nuorisoseurantalo Vuorilinnan remonttiin uhranneille **Veijo Tapanaiselle**, **Kari Kilkkilälle** ja **Jarkko Mäenpäälle** lahjoitettiin konjakit. Nuorisoseurain liitolta haettiin virallisia tunnusmerkkejä 18 aktiiviselle henkilölle, muun muassa puheenjohtaja **Pirkka Rauvolalle**, sihteeri **Matti Tapanille** sekä seuran pitkäaikaiselle tanhuohjaajalle **Henna Vuorelle**. Korkeinta arvoa edustavan kultaisen tunnusmerkin sai **Timo Uusitupa** pitkästä ja arvokkaasta työstä seuran parissa.

Tarvasjoen nuorisoseura kiittää kaikkia jäseniään sekä jokaista juhliin panoksensa antanutta ja toivoo, että aktiivinen jäsenistö, innokas nuori sukupolvi ja vahva tarvasjokelainen talkoohenki riittävät siivittämään Tarvasjoen nuorisoseuralle vielä toiset 120 vuotta – ellei enemmänkin.

Matti Tapani

PAPIN MIETTEITÄ

Kun istun kirjoittamassa, ulkona on pimeää ja lumetonta, mutta pihapuuhun kiedottu jouluvalo kimaltaa erityisen kauniisti. Pimeyden keskellä pisarat heijastavat valoa. Valmistaudumme jouluun. Valo tulee pimeyden keskelle, vaikka pimeys olisi kuinka pimeää tahansa.

On aika kurkistaa mennyttä vuotta. Vuosi 2016 on ollut toinen vuosi Liedon kanssa. Sijaiskappalaisen näkökulmasta hyvä vuosi, jonka aikana on taas tullut selväksi, että Tarvasjoen kappeli ei kuihdu eikä sammu, vaan versoo uutta, liekki palaa kirkkaana.

Usein kuulee, että kappeliseurakunnissa alun aktiivisen osallistumisen jälkeen tulee se kohta, kun ihmiset väsyvät pitämään kirkkopolkua auki. Kävijämäärät jumalanpalveluksissa laskevat, ja kun seurakunnan toimintaa katsotaan isommasta näkövinkkelistä, kävijämääristä aletaan laskea, kannattaako jumalanpalveluksia järjestää joka pyhä kappelillakin.

Näin ei onneksi ole käynyt Tarvasjoella. Tarvasjoella on perinteisesti ollut vahva jumalanpalveluselämä. Tarvasjoen jumalanpalveluselämä on turvassa myös osana Liedon seurakuntaa. Se, että jumalanpalvelus ei aina ole aamukymmeneltä ei johdu säästämisestä, vaan yrityksestä palvella seurakuntalaisten erilaisia tarpeita ja elämänrytmiä.

Tule siis kirkkoon! Tule silloinkin, kun seurakuntatiedoissa sanotaan, että on vauvakirkko tai vanhemman väen kirkkopyhä. Tiedotuksella haluamme kertoa, että jumalanpalveluselämä voi olla vaihtelevaa ja silti tarkoitettu meille kaikille. Taivas tulee tosi lähelle, kun kuulet messussa lapsen äänen kirkkaana lausumassa synnintunnustusta yhdessä sinun kanssasi, kun kirkkokaverit kuukauden ensimmäisenä pyhänä osallistuvat seurakunnan yhteiseen messuun.

Tule messuun, vaikka pappina onkin Pauliina, Harri, Risto, Jouni, Elina tai Outi. Ota omaksesi Liedon koko papisto. Vaikka onkin tottunut siihen, että on yksi oma pappi, erilaisten pappien mukanaan tuoma vaihtelu antaa tilaa erilaisille näkökulmille uskosta ja elämästä kristittynä, Raamatun Sanasta.

Muutoksia on ollut paljon ja me ihmiset reagoimme niihin eri tavoin. Joku kantaa huolta jumalanpalveluselämästä, ihmettelee, miksi on muutoksia ja miksi joka pyhä ei olekaan messua. Vaikka jumalanpalveluksia on kuluneen vuoden aikana jäänyt vain muutama pois, suljetun oven takana seisominen on tietysti aina yhtä ankea kokemus. Siksi on tärkeää kertoa meille työntekijöille, missä mättää. Ehkä yhteisessä keskustelussa avautuu hyviäkin perusteluja ja taas osaamme suunnitella ja toteuttaa paremmin.

Tänä syksynä olen paljon miettinyt vapaaehtoisuutta. Kun kohtaan seurakuntalaisia, kuulen usein teistä vierellä kulkijoista. Monet askeleet kulkevat täällä Tarvasjoella taloihin, asuntoihin, Hyvinvointikeskukseen, kirkkoon. Ne askeleet kuljettavat mukanaan rakkautta. Vievät tervehtimään, hoitavat lähimmäisen asioita, pysähtyvät kuuntelemaan muistoja ja huolia ja ilonaiheita. Moni näistä kulkijoista on jo vuosia pitänyt huolta. Heidän jaksamisensa varassa on paljon hyvinvointia ja se saa tuntemaan syvää kiitollisuutta. Olen miettinyt, mitä nämä vapaaehtoiset kaipaavat, missä he tarvitsevat itse levähdystä ja miten sitä voisi heille tarjota. Miten seurakunta voi olla tukemassa lähimmäisen rakkauden työtä.

Syksyn yksi suuri ilonaihe on yleisöluisteluvuoron alkaminen Tarvasjoen jäähallissa. Jo toisella kerralla jäälle löysi tiensä tarvasjokelaisten lisäksi ihmisiä eri puolilta Lietoa ja lähikuntia. Itsekin olen ehtinyt pyörähtää jäällä. Mutta jäävuoron mahdollistaa Aino Nurmen keräämä vapaaehtoisten joukko, jotka toimivat seurakunnan edustajina hallilla. Joukkoon mahtuu uusia, jos haluat olla mukana tässä vapaaehtoistyössä!

Osana Liedon seurakuntaa elämiseltä ei voi sulkea silmiään, vaikka 20 kilometriä välissä välillä siihen houkuttaakin. Tämän syksyn aikana on seurakunnassa valmisteltu hallinnon uudistusta, joka Tarvasjoella ehdittiin tehdä jo itsenäisen seurakunnan aikana. Kappelin kulmalta on saatu arvokasta tietoa siitä, mitä vaikutuksia uudistuksilla on ollut luottamushenkilöiden kannalta. Tarvasjoella on paljon muutakin koko seurakunnan kannalta arvokasta annettavaa. Yhdessä. –seurakuntastrategia kutsuu rakentamaan seurakuntaa, jossa kaikilla on tilaa ja ääni.

Adventti on odottamista. Odotamme maailman valoa, Kristusta. Kohta jo saamme juhlia Vapahtajan syntymäjuhlaa yhdessä koko kristikunnan kanssa. Pimeys väistyy, valo lisääntyy. Siunattua joulun odotusta ja joulun juhlaa sinulle!

Toivottaa sijaiskappalaisesi
Outi Tukia-Takala

Outi-pappi yleisöluistelemassa. Kuva Outi Tukia-Takala.

KANTTORIN KULMA

Tarvasjoen kirkossa on joulunalusaikaan useita korkeatasoisia joulukonsertteja. Tänä vuonna joulukonsertteja järjestävät meillä erityisesti kuorot. Joululaulut taipuvatkin upeiksi kuorolauluiksi. Luulen, että kuorot hakeutuvat Tarvasjoen kirkkoon sen akustiikan ja tunnelman vuoksi. Esimerkiksi Liedon kansalaisopiston kuorot halusivat tänä vuonna nimenomaan pitää joulukonserttinsa Tarvasjoen kirkossa.

Myös televisiosta tuttu Aino-kuoro saapuu pitkästä aikaa johtajansa, tarvasjokelaisen Satu Luukkosen, kanssa Tarvasjoelle. Tämän 20-henkisen naiskuoron ”Piika pikkarainen” joulukonsertissa kuullaan joululaulujen lisäksi tarvasjokelaisen Antti Haapalaisen kuorolle säveltämä teos Tarvasjoen 700-vuotisjuhlan kunniaksi.

Oopperalaulaja Nicholas Söderlund on useana vuonna pitänyt joulukonsertin Tarvasjoella. Tänä vuonna hänen kanssaan konsertoivat taidokas Naantalin kamarikuoro Antti Haapalaisen johdolla sekä urkutaiteilija Kari Vuola. Myös iskelmälaulaja Mikko Mäkeläinen saapuu tuttuun tapaan Tarvasjoen kirkkoon pitämään tunnelmallisen joulukonsertin Uutuutena joulukonserttien joukossa oli marraskuun lopulla pidetty TarUnhohtoinen joulu –konsertti, jonka tuotot menivät jääkiekkojoukkue TarU ’05 toiminnan tukemiseen.

Tänä syksynä Tarvasjoella on järjestetty myös Virsikirjan lisävihkon virsi-iltoja. Iltoja järjestetään kaiken kaikkiaan neljä, joista kaksi on ensi vuoden puolella. Näiden iltojen aikana on tarkoitus laulaa kaikki lisävihkon uudet virret läpi lietolaisten ja tarvasjokelaisten kuorojen avustuksella. Illat ovat oiva mahdollisuus tutustua lisävihkon virsien moninaiseen kirjoon. Olemme harjoitelleet uusia virsiä myös jumalanpalvelusten yhteydessä ja tarkoitus on jatkaa virsien harjoittelua myös tällä tavoin. Aina 15 minuuttia ennen jumalanpalveluksen alkua harjoitellaan jokin uusista virsistä. Lisävihkoon tutustutaan myös tulevalla kinkerikierroksella.

Muista kevään tapahtumista mainittakoon konsertit. Liedon seurakunnassa on reformaation merkkivuoden kunniaksi paljon konsertteja ja Tarvasjoellakin niitä on kevään aikana kolme.

Kaisa Takkula

Joulukonsertteja:

- **pe 9.12.** klo 19 ”Joulun tähti”, Nicholas Söderlund & Naantalin kamarikuoro, ohjelma 15 €
- **ma 12.12**. klo 19 ”Piika pikkarainen” Aino-kuoro, ohjelma 8 €

Kauneimmat joululaulut:

- **Su 18.12**. klo 19 Kauneimmat joululaulut
- **Ke 21.12.** klo 14.30 HVK:n kauneimmat joululaulut.
- **Su 26.12.** klo 18 Kauneimmat joululaulut messu
- **Pe 6.1.2017** klo 11.15. Kauneimmat joululaulut vielä kerran

Keväällä 2017 tapahtuu:

- **Virsikirjan lisävihkon virsi-illat** kirkossa **su 29.1**. klo 18.30 (mukana Tarvasjoen virsikuoro sekä seniorikuoro Tulatei) sekä su 26.2. klo 18.30 (mukana Liedon kirkkokuoro ja Laulavat eläkeläiset)
- **su 19.3.** klo 16 ”Taivasikävä”-konsertti (Kaisa Takkula, laulu ja Kaisa Suutela-Kuisma, urut)
- **ke 12.4.** klo 18 Kitaramusiikkia hiljaisella viikolla (kitaristi Ilkka Turta)
- **to 25.5.** klo 18 Tarvasjokelaisten Yhteisvastuukonsertti
- **Laulavat eläkeläiset** harjoittelee keskiviikkoisin klo 13.30 HVK:n ruokalassa 18.1. 22.2. 29.3. 26.4. ja 10.5.

- **Virsikuoro** harjoittelee ke 18.1. ja 25.1. klo 19. Mukaan mahtuu vielä uusia laulajia. Esiinnymme virsi-illassa Liedossa ja Tarvasjoella 29.1.

- **Lasten lauluryhmä** 1-3-luokkalaisille jatkaa harjoituksiaan torstaisin klo 16-16.45 19.1. alkaen. Tervetuloa myös uudet laulajat!

POHDINTOJA

Aina välillä on hyvä pohtia asioita, yksin tai yhdessä. Kappelineuvosto järjesti pohdintaillan yhdessä kappelin työntekijöiden ja tiimien puheenjohtajien kanssa marraskuussa iltakoulun nimellä. Kirkkoherra Risto Leppänen oli myös mukana. Kävimme läpi kulunutta kahta vuotta osana Liedon seurakuntaa ja mietimme tulevaa. Lopuksi oli pohdintaosio, jossa kolmessa pisteessä mietimme muutamia srk-elämään liittyviä kysymyksiä.

Tässä koottuna vastauksia yhden pisteen kysymyksiin, sillä näitä kysymyksiä on meistä jokaisen syytä pohtia aina silloin tällöin.

Miksi olen srk:n jäsen?
Mitä saan seurakunnalta?

- koska uskon
- varmuuden vuoksi
- tärkeä yhteisö, josta saan hengellistä ja sosiaalista iloa
- saan kuulla Jumalan sanaa
- verorahani menevät hyvään
- rauhaa
- voimaannuttava yhteisö
- elämän turvan ja ikuisuuden toivon
- elämään sisältöä monella tavalla
- yhteisön, jonka kanssa jakaa uskon aarteita
- tunne siitä, että minua kannatellaan

Mitä sinä vastaat näihin kysymyksiin?

Vastaukset kirjasi muistiin kappelineuvoston pj Minna Mäkinen

Seurakuntatalolle pääsee nyt rollaattorillakin. Ramppia asentamassa Martti Heikkilä ja Kari Rekikoski. Kuva Outi Tukia-Takala.

ÄIJÄKAMMARI

Äijäkammari kokoontuu joka perjantai Tarvasjoen kirkkotie 3:ssa, sinisen talon kerhohuoneella. Päivä alkaa klo 12 herkullisella keittolounaalla. Kammari on tapaamispaikka yksin asuville miehille. Perjantai iltapäivä kammarissa kuluu mukavasti jutustellen, lukemalla lehtiä, pelaamalla tai mitä nyt vain kammarin väki yhdessä keksii. Keväämmällä kokoontumishetket voidaan pitää ulkonakin, piha-alueen kokoontumispaikassa. Kammariin osallistuminen on ilmaista, 3 €:n keittoruokaa lukuun ottamatta. Kammari toimii vapaaehtoisvoimin Raija Isotalo-Aaltosen vetämänä. Tulkaahan tutustumaan!

Taru-diakonissa

Kuva Outi Tukia-Takala.

LAUANTAISIN LUISTELLAAN!

Tarvasjoen jäähallilla on kaikille avoin yleisöluisteluvuoro lauantaisin klo 12—13. Jää on silloin vapaa luistelemiseen, mutta turvallisuussyistä mailat ja kiekot jäävät laitojen ulkopuolelle. Lapsilla pitää olla kypärä, ja kypärän käyttöä suositellaan aikuisillekin. Tarvasjoen kappeliseurakunnan tarjoamalla luisteluvuorolla on jäällä aina mukana seurakunnan edustaja, työntekijä tai vapaaehtoinen.

Jouluaattona pidetään luistelussa tauko, mutta muuten yleisöluisteluvuoro jatkuu periaatteessa joka lauantai kevääseen saakka, ellei jokin isompi jääkiekkoturnausvuoro sitä peruuta. Ajankohtaisen tilanteen ja vuoron toteutumisen voi tarkistaa seurakunnan verkkosivuilta.

Tarvasjoen jäähallin, Tiileri-areenan, osoite on Hämeen Härkätie 758, Tarvasjoki.

Lapsikuoron ensiesiintyminen Mikkelinpäivän perhemessussa Kaisa kanttorin johdolla. Kuva Eeva Sisso.

JUMALANPALVELUKSIA TARVASJOEN KIRKOSSA JA SEURAKUNTATALOLLA

- **11.12**. klo Kaiken kansan joulujuhla kirkossa, puuroa ja joulutorttuja seurakuntatalolla
- **18.12.** 4. adventtisunnuntain messu, SLEY:N kirkkopyhä, Siionin kannel-seurat seurakuntatalolla
- **la 24.12.** klo 15 Jouluaaton hartaus
- **la 24.12.** klo 22 Jouluyön messu
- **su 25.12**. klo 8 Jouluaamun sanajumalanpalvelus
- **26.12.** klo 18 Tapaninpäivän kauneimmat joululaulut -messu
- **pe 6.1**. Loppiainen klo 10 messu ja seurakuntatalolla joululaulut vielä kerran
- **8.1.** klo 18 iltakirkko Hiljaisuuden lauluja
- **15.1**. klo 10 Messu Tarvasjoen seurakuntatalolla (kinkerit alkavat)
- **22.1**. klo 10 messu, partiolaisten tammikirkko
- **29.1.** EI messu Tarvasjoella, vaan Liedossa klo 10, uusien työntekijöiden siunaaminen. Kuljetus järjestetään.
- **5.2.** klo 10 Kynttilänpäivän messu
- **12.2**. klo 10 messu seurakuntatalolla
- **19.2**. klo 10 Messu, SLEY:n kirkkopyhä ja Siionin kannel –seurat seurakuntatalolla
- **26.2.** klo 10 Laskiaissunnuntain messu ja laskiaisohjelmaa
- **5.3.** klo 10 Messu
- **12.3.** klo 18 Suurila-messu
- **19.3**. klo 10 Messu

Vakituinen toiminta

- **Kirkkovartit** joka kuun ensimmäinen torstai klo 9.30. (2.2.,2.3., 6.4. ja 4.5.) Tarvasjoen kirkossa

Tarvasjoen seurakuntatalolla

- **Miesten illat** perjantaisin klo 18: 20.1. Jumala lähettää tavalliset ihmiset työhönsä - Jorma Kalajoki, 17.2. Muslimityö - Timo Keskitalo, 17.3. Pyhä Henki - Jukka Valkama, 21.4. Elämän makuinen usko – Heikki Hilvo ja 12.5.
- **Naisten illat** klo 18 joka kuun neljäs torstai, tammi-toukokuussa.
- **Eläkekerho** joka toinen keskiviikko klo 13.30-15 alkaen 11.1. ja päättyen 17.5, ei kuitenkaan viikolla 8.
- **Perhekerho** joka torstai klo 9.30-11 alkaen 12.1. ja päättyen 18.5., ei kuitenkaan viikolla 8.

Hyvinvointikeskuksessa

- **Ehtoollishartaudet** torstaisin klo 14: 26.1., 16.2., 16.3., 13.4. ja 18.5.
- **Laulavat eläkeläiset** keskiviikkoisin klo 13.30

LIISI LEHTONEN KANTTORIN RINNALLA TARVASJOEN SEURAKUNTA

Liisi Lehtonen o.s. Helkiö
17.9.1908 Rauman mlk
– 19.4.1984 Tarvasjoki

Liisin lapsuuskodin vaiheet sijoittuvat 1910 – 1930 – luvuille, jolloin monet jännitteet koettelivat kansaamme ja sen yksilöitä.

Liisin äiti Olga Lundgren syntyi nykyisen Mynämäen Karjalassa 1872 kauppiaan tyttärenä. Hän valmistui opettajaksi ja avioitui 1895 maanviljelijä Eemil Helkiön (1870-1941) kanssa Rauman mlk:ssa. Perheeseen syntyi 9 lasta, joista seitsemännen, Liisin, hän synnytti 36-vuotiaana.

Vuonna 1909 perhe joutui luopumaan maatilasta, kun Eemil hyväntahtoisena ja hyväuskoisena miehenä oli mennyt takaamaan niin paljon tuttujensa velkoja, että pankit vaativat koko talon takausten katteeksi ja näin Helkiön perhe, Liisi yksivuotiaana, sai lähteä muille maille.

Perhe muutti 1910 Helsinginpitäjään (Vantaa) ja pian Espoon Pitäjänmäkeen. Eemil ansaitsi toimeentulon työnjohtajana lankonsa Keimolan sahalla.

Eemil Helkiö tutustui rukoilevaisuuden pohjalta Suomen luterilaisen evankeliumiyhdistyksen sanomaan ja toimintaan. Ajatus matkasaarnaajan työstä voimistui ja toteutuikin ensin leipätyön ohella. Sahatoiminnan kaatoi konkurssi ja työt loppuivat.

Perhe muutti 1915 Tyrväälle (Vammala, Sastamala) Kulmalan huvilaan, josta luterilaisen evankeliumiyhdistyksen SLEY:n matkasaarnaajan ansiot toivat perheelle niukan leivän kahdeksi vuodeksi.

Suurperheen taloudellinen tilanne kävi kuitenkin kestämättömäksi ja toukokuussa 1917 Eemilin sisar Anna ja miehensä nahkatehtailija Oskari Niemi avustivat perhettä Heikkilän maatilan hankkimisessa Lempäälän Hulauden (Hulaus) kylästä. Perhe kohensi tarmokkaasti lähes rappiolla olevaa maatilaa, mutta vajaan vuoden kuluttua näillä kansalaissodan ydinalueilla 12.4.1918 singottiin joukko räjähtäviä kra-

Liisi Lehtonen. Kuva Lauri Lehtonen.

naatteja ympäri pihaa tuhoten ja polttaen parissa tunnissa kaiken maan tasalle. Perhe selvisi elossa.

Nahkatehtailija tarjosi apuaan toistamiseen heinäkuussa 1918. Nyt hankittiin Piikkiön Viukkalan kylästä Reskan maatila. Kyläläisetkin auttoivat tyhjätaskuna saapuvaa suurperhettä. Irtaimistoa sentään jäi kaupan mukana taloon. Perhe ja erityisesti 11-vuotias Liisi menetti paljon 13-vuotiaan sisarensa kuollessa 1919. Mutta monet ahkerat kädet saivat tilan tuottamaan ja elämä helpottui.

Huolimatta hyvin sujuvasta talonpidosta Johan Eemil halusi keskittää kaikki voimansa ja aikansa Kristuksen armon ja syntien sovituksen julistamiseen ihmisille. Hän myi jo tuottavan maatilan ja maksoi velkansa tehtailijalle.

Perhe muutti lokakuussa 1923 Huittisten Lauttakylään. Asunnoksi perhe sai SLEY:n rukoushuoneen. Olga-äiti toimi talon vahtimestarina. Eemil-isä keskittyi sanan julistamiseen Länsi-Suomessa. Hänen puhujamatkoistaan Tarvasjoella ja naapurikunnissa on joitakin muistitietoja vielä olemassa. Hän kuoli Huittisissa 1941.

Liisi sai 15-vuotiaana myymäläharjoittelijan paikan Turusta ja samalla hän kävi rippikoulun talvella 1924. Martin seurakunnan kappalainen Anton Einari Koskenniemi konfirmoi äidin ja 71 muuta tyttöä Turun kaupunkilähetys ry:n omistamassa Betanian kirkossa (rak. 1908 ja tuhoutui talvisodassa 1940). Sitten Lauttakylässä kangaskauppias Maria Virtanen tarjosi Liisille työtä liikeapulaisena.

Huittisten seurakunnan musiikkitoiminnasta vastasi 1928-1930 v.t. kanttori Aarne Lehtonen, kotoisin Kiukaisista. Näiden kahden nuoren välillä syttyi tunteiden liekki, joka johti kihlautumiseen 10.5.1930 ja kahden vuoden kirjeenvaihtokauteen, jossa elämän peruskysymykset tulivat punnituksi. Aarne hoiti tänä aikana eri seurakunnissa väliaikaisia kanttorinvirkoja.

Aarnen vakituinen virka avautui Tarvasjoella 1.5.1932 ja avioliiton Aarne ja Liisi solmivat Huittisissa 12.6. 1932.

Seurakunta oli ostanut Horrisista suutari Eemil Entolta Nurmikon talon kanttorin virka-asunnoksi.

1934 Aarne sai talouden pönkittämiseksi kunnankirjurin lisäviran, jolloin sekä arjet että pyhät täyttyivät työnteosta. Esikoinen Touko syntyi 1933 ja Kaija 1934. Hän kuoli tulirokkoon 3-vuotiaana. Olga-äiti oli kuollut Huittisissa 3 kk aikaisemmin 1937 65-vuotiaana. Hautajaisissa ruumiinsiunauksen toimitti rovasti Verner Niinivaara (1878-1952). Hän oli ollut puhujana Tarvasjoen SLEY-osaston perustamisjuhlissa 1.12.1906 Herrasmannin evankeliumijuhlassa. Tieto on Tarvas-lehdessä (1 / 2006 s.3) Kalervo Mäkisen kirjoittaman Tarvasjoen SLEY-osaston historiassa.

Ennen sotaa syntyivät vielä Veijo 1936 ja Lauri 1938.

Sota syttyi 30.11.1939.

Sota-aika oli kaikkien kohdalla uhrauksien, tuskan ja toivon viisi vuotta. Aarne osallistui Tarvasjoen miesten kanssa sotatoimiin käsketyllä tavalla. Sankarihautausmaa viestitti riipaisevalla tavalla vapautemme hintaa. Kaikki kotiseudulleen jääneet joutuivat tositoimiin pitääkseen yhteiskunnan rattaat pyörimässä.

Liisi-äidille uskottiin kanttorin työ, joka on ollut vaativa ja raskas tehtävä henkilölle, jonka soittotaito oli lähinnä harmoninsoiton harrastelu isänsä kammarissa.

Timo syntyi huhtikuussa 1941 ja Eemil Helkiö kuoli elokuussa 1941.

Talomme vinttihuoneessa asuva suutari Emil Ento oli taivaan lahja neljän lapsen hoitamisessa.

Kanttorintoimessa Liisiä avusti Aarnen edeltäjän kanttori Vihtori Heermanin tytär opettaja Alli Koskiranta, (virka Nilsiän Lastukosken kansakoulussa 1946-1971), jonka kokemus jumalanpalvelusjärjestyksen ja laulutaidon hallitsemisessa takasi kirkossa jumalanpalveluksien sujumisen.

Kevättalvien kinkerikierrokset ympäri seurakuntaa Liisi koki vaativaksi ja voimille käyväksi. Oudohkojen virsien opettaminen ja lasten lukutaidon ja Raamatun osaamisen kuulustelu eivät olleet Liisin ominta elämää. Tehtäviin kuuluva Evankeliumiyhdistyksen kirjatilausten tekeminen ja myynnin tilitys sujui, mutta kirjojen vastaanottaminen ja kuljettaminen juhlapaikoille ja takaisin oli raskasta.

Useampana sotatalvena luonto koetteli reellä kulkevia seurakunnan palvelijoita kirkkoherra Otto Perkoa ja Liisiä yli 30 asteen paukkupakkasilla viimat ja pyryt mukaan lukien. Onneksi kylmyyttä vastaan Knaapin isäntä lainasi turkkiaan tarvittaessa Liisille.

Sankarivainajien hautaamisia liittyi jumalanpalveluksiin. Haudalla laulutehtävässä avustivat säännöllisesti Suurilasta opettajat Emilia Helve ja Aili Keskitalo sekä osuuskaupanhoitaja Rauha Lumpia.

Aarne taisteli rintamalla, haavoittui kasvoihin vaikeasti selviytyen kuitenkin hen-

TARVASJOEN SOTAVETERAANIT 50 VUOTTA

Tarvasjoen Sotaveteraanit viettivät 50-vuotisjuhlia 11.09.2016. Juhla alkoi kunniakäynnillä entisten puheenjohtajien haudoilla. Juhlajumalanpalveluksessa kirkossa rovasti Esko Laine saarnasi ja kirkkoherra Risto Leppänen oli liturgina. Jumalanpalveluksen jälkeen oli kunniakäynti seppeleen laskuineen sankarihaudalla.

Juhla jatkui Tarvas-Hovissa vastaanotolla ja kahvitarjoilulla. Päiväjuhla alkoi lippujen saavuttua Laivaston soittokunnan musiikilla. Tervehdyssanoissaan Kalervo Mäkinen kertoi, kuinka veteraaniyhdistyksen juuret syntyivät jo sodan raskaissa taisteluissa ja Aseveli-yhdistyksen ”veljeä ei jätetä ” hengessä. Sama henki on kantanut Tarvasjoella 50 vuotta ja tulee jatkumaan viimeiseen veteraaniin tukijoiden voimin.

Lausuntataiteilija Marjatta Järvisen sykähdyttävän runoesityksen jälkeen Tarvasjoen oma poika, Porin prikaatin tuleva komentaja, eversti Rami Saari piti juhlapuheen. Siinä hän, tuodessaan onnittelut juhlivalle yhdistykselle, kertoi oman näkökulmansa Suomeen laajentuneen, kun sitä etäämpää katsoi ollessaan työssä maamme

Seppelvartio lähdössä kirkosta sankarihaudalle. Kuva Eeva Sisso.

ulkopuolella. Erityisesti on vahvistunut käsitys, että Suomi on hyvä, vaikka pieni maa ja puolustamisen arvoinen. Kansainvälistyminen on nykyajassa välttämätön ja vahva puolustuskyky on osaltaan rauhan tae. Puolustuslaitoksen uudistukset ovat onnistuneet hyvin ja yleinen asevelvollisuus on edelleen puolustuksemme vahvuus. Lopuksi hän siteerasi enonsa kenraali Raimo Jokisen Tarvasjoella itsenäisyyspäivänä 1997 pitämää puhetta. Siinä hän oli puhunut epävarmasta ajasta EU:n siirtymisen jälkeen ja todennut, että epävarmuus tulevaisuudesta kuuluu elämään. Laajempi sitoutuminen kuitenkin luo turvallisuutta, emme jää yksin. Oma puolustus on kuitenkin vakuutus, eikä se ole ristiriidassa ponnisteluissa rauhan säilyttämiseksi. Nuo enonsa sanat puhuja katsoi kuuluvan myös nykypäivään.

Seuraavaksi Laivaston soittokunta ja sen laulusolisti Pertti Keihäs esittivät tunteikkaasti sota-ajan lauluja ja niiden jälkeen olivat huomionosoitukset ja vapaa sana. Siinä tervehdyksensä toivat Puolustusvoimilta Lounais-Suomen aluetoimiston päällikkö Evl. Joni Lindeman, Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja Tuukka Alhonen ja Liedon kunnan puolesta Timo Inkinen. Päätössanat ja kiitokset lausui Stig Nyberg.

Ohjelmaan merkitty Matti Tapanin Nuoren tervehdys jäi pitämättä Matin sairastuttua. Olemme pyytäneet sen julkaistavaksi tässä.

ELÄMÄSSÄ

gissä. Sotilassairaalassa suoritetun kahden vuoden vaativan lihasten siirron ja luukirurgisen muotoilutyön jälkeen hänet komennettiin taas rintamalle yli 40-vuotiaana.

Liisi hoiti kanttorintyöt sodan loppuun sekä lapset siinä ohessa. Liisin lapsuuden ja nuoruuden vaihtelevat ja vaikeatkin kokemukset olivat terästäneet sekä sielua että ruumista. Mutta todellinen voima tuli ylhäältä. Niin vakuuttavat kaikki hänen kirjeensä, puheensa ja tekonsa, jotka ovat myös hänen lastensa mieliin syöpyneet. ”Hyvyytees loppumattomaan” kaikui ja ”Jumalalle kiitos, Herra tietää tarpeemme ja koettelemustenkin määrä on meitä varten mitoitettu päämääränä ikuinen elämä taivaassa”. Perhe ei vajonnut epätoivoon, päinvastoin, koettelemus on uskon vahvistus ja kiitoksen aihe. Jumala on luvannut autuuden, Jeesuksen Kristuksen ja iankaikkisen elämän.

Olli syntyi 1945.

Perhe muutti seurakunnan Entolasta 1.10.1948 kunnan uuteen virkataloon Tarvalaan, jossa Heikki syntyi 1949.

Lastenhoidon ja ympäristöolojen helpottaessa Liisi voi ottaa osaa vielä paremmin kylän ja pitäjänkin toimiin: kirkkokuorossa 1932-1982 50 v., pyhäkoulun opettaja 1932-1970 38 v., v.t. kanttori 1939-1944, SLEY:n jäsen 1932-1983 51 v., Euran koulun johtokunnan jäsen 1952-1968 16 v., Punaisen Ristin, Mannerheim-liiton ja Marttojen jäsen.

Uuteen omaan kotiin Äijälään syntyi vielä kuopus Sirkku 1957. Lapset varttuivat terveinä, valmistautuivat kukin ajallaan ammatteihinsa, avioituivat ja kasvattivat uuden sukupolven. Liisin ja Aarnen jälkeläisiä puolisoineen on nyt noin 120.

Aarne taisteli syöpää vastaan kolme vuotta. Hänet siunattiin haudan lepoon 1972 kolmen kuukauden kuluttua vanhuuseläkkeelle jäämisestään 1971. Liisi seurasi häntä 1984.

Lauri Lehtonen

TOSITARINA LIEDONPERÄSTÄ

Tarinat syntyvät, elävät ja muuttuvat kerronnaltaan vuosisatojen aikana, kunnes kuolevat kokonaan pois. Tämä tarina syntyi noin 230 vuotta sitten ja elää vieläkin, tosin varmaan muuttuneena. Syy tarinan syntyyn on 1700-luvun loppupuolella paikkakunnalle iskenyt kulkutautien aalto. Historia kertoo, että taudit kulkeutuivat Eurooppaan silkkitietä käyttävien kauppiaiden ja muiden kulkijoiden mukana Kaukoidästä. Sota-ajat ja sotilaiden liikkuminen oli myös merkittävä syy tautien leviämiseen. Kun tauti iskeytyi jonnekin kylään, se riehui aikansa niittäen tuonen viljaa ja siirtyen seuraaviin kyliin.

Ensi kerran kuulin Uudentalon Jaakolta, miten Liedonperän ja Kirkonkylän alueilla on jo vuosisatoja kerrottu surullista tarinaa, jossa Tapanin talossa olisi silloisen kulkutautiepidemian aikana kuollut viisi henkilöä hyvin pienen ajan sisällä. Tragedia tarinassa on se, että henkilöt olisivat olleet kaikki nuoria lapsia kuin myös se, että samaan sisarusparveen kuuluva kuudes lapsi olisi viety turvaan jonnekin kauemmas ja näin välttynyt sisarustensa kohtalolta.

Jaakko otti yhteyttä minuun ja kertoi, miten hän oli löytänyt kirkon sokkelikivistä oudon merkinnän. Hän ajatteli, että merkinnällä saattaa olla yhteyttä tuohon edellä kerrottuun.

Kävin itse Tarvasjoella sukulaismiehen Unto Uusituvan hautajaisissa ja otin samalla valokuvan kyseisestä merkinnästä sokkelikivessä.

Aloin tutkimaan asiaa, ja kuten edellä jo mainitsin, tarinoilla on taipumus muuttua pitkän aikajakson myötä. Näin on mielestäni käynyt tämänkin tarinan suhteen.

Liedonperän Tapanin talon kulkutauti tavoitti vuoden 1786 lopussa. 16.12. kuoli isäntä Henric Johansson 42 vuoden ikäisenä. Viisi päivää myöhemmin 21.12. oli vuorossa 7-vuotias tytär Catarina. Heidät haudattiin 7.1.1787, kuolinsyy kummallakin ankara kuume, ”polttotauti”. Vain viikko hautajaisista, ja 14.1. vuorossa oli vanhaisäntä Johan Mattsson 80 vuoden

Kivijalkaan lyödyt merkinnät Tarvasjoen kirkon sokkelissa. Kuva Eino Samsten.

ikäisenä, hautaus 28.1.1787. Kuolinsyynä mätäkuume, ihovaurioita aiheuttava vaikea kuumetauti, yleisemmin pilkkukuume. Vain viisi päivää hautajaisista ja 2.2.1787 kuoli nuoriemäntä, leski Maria Eerikintytär, 29 vuoden ikäisenä. Hautaus 11.2.1787. Kuolinsyy mätäkuume.

Siis neljä henkilöä vajaan kahden kuukauden sisällä saivat aivan uudenuutukaisen kirkon kivijalan vierestä hautapaikan. Tämä hautapaikan valinta oli selviö, sillä uuden kirkon rakennusluvassa oli ehto, ettei kirkon lattian alle enää saanut haudata ketään. Nyt tuon aikakauden arvostetuimmat hautapaikat varakkaille ja arvohenkilöille olivat kirkon alttarinpuoleisen päädyn ja eteläpuolen kivijalan lähellä.

Tähän ei Tapanin talon tragedia vielä päättynyt. 31.8.1788 kuoli vanhaemäntä, leski Liisa Eliantytär 68 vuoden ikäisenä. Kuolinsyy ankara kuume, ”polttotauti”, hautaus 7.9.1788. Tämän kaiken jälkeen varmaankin jonkun omaisen toimesta kivijalkaan hakattiin nuo merkinnät: 1788 5A. Kirjaimen A yksi merkitys latinankielessä on animus ja se tarkoittaa sielu/henki /poismennyt. Näin olemme päässeet tuon todellisen ja surullisen tarinan loppumetreille. Runsaassa puolessatoista vuodessa talo menetti kaksi isäntää, kaksi emäntää ja nuoren tyttären. Tässä vaiheessa isännyys ja vastuu siirtyi nuorelle Simo Heikinpojalle, jolla ikää vasta 18 vuotta. Tarinassa on mainittu tuo yhden nuoren henkilön pelastuminen. On paljon mahdollista, että kun tautiaalto iski kylään, niin Tapanilla päätettiin viedä perillinen, tuleva isäntä Simo Heikinpoika turvaan, ehkä sukulaispaikkaan. Keskusteltuani Ilmari Tapanin kanssa, hän muistaa kuulleensa jo lapsuudessaan, miten yksi poika olisi viety Kosken pitäjään, taloon jossa emäntänä olisi ollut Tapanin sukuun kuuluva henkilö.

Olen tutkinut tiedostoja hyvin tarkkaan, eikä arkistoista löydy muuta tuon tarinan kaltaista, joten voin vain todeta, että Tapanin talon tarina elää edelleen ja nyt tältä pohjalta, mitä arkistojen tutkinta on tuonut esiin.

Tässä on syytä vielä mainita, että ensimmäinen hautakivi pystytettiin Euran kirkkotarhaan vasta 30.6.1856. Sen kustansi pikkupoikansa Rudolf Waldemarin haudalle saarnaaja Adolf Lindman.

Eino Johannes

Arvoisa juhlakansa.

Uhka. Epävarmuus. Pelko. Urheus. Menetys. Uhraus. Sanoja. Pieniä, pieniä sanoja. Sanoja, joita itse tuoreena suomen kielen opiskelijana sanoisin substantiiveiksi. Sanoja, jotka kuuluvat kieleemme – jotka luetaan ja lausutaan ilman sen suurempia mietteitä tai aatoksia. Sanoja, jotka jakavat tässäkin tilassa olevat ihmiset kahtia: niihin, jotka eivät tiedä niiden todellisia merkityksiä, ja niihin, jotka tietävät liiankin hyvin. En väitä kuuluvani jälkimmäiseen joukkoon – ei kukaan minun sukupolvestani kuulu – ja vuosien yhä vieriessä vähiin käyvät ne, jotka kuuluvat. Ja loppupeleissä on yksin heidän ansiotaan, että meillä ylipäätään on oma kaunis suomen kielemme ja siinä armaat sanat kuten ”koti”, ”isänmaa”, ”äidinkieli” ja ”vapaus”.

Sanat ovat häilyviä. Ne menettävät merkityksensä joutuessaan liian kauas totuudesta. Nuoret tänä päivänä käyttävät samoja sanoja kuin kaltaisensa sotien aikaan, mutta käyttöympäristö, konteksti, ei voisi olla erilaisempi. Kyllä nykynuorikin pelkää: hän pelkää pitää esitelmää valoisassa, lämpimässä ja turvallisessa äidinkielen luokassa. Hän ”jää sotaleskeksi” kun poikaystävä lähtee armeijaan ja palaa kotiin ainoastaan joka viikonloppu. Hän ”on kokenut helvetin” jouduttuaan äitinsä pyynnöstä siivoamaan huoneensa. ”Ampukaa mut tähän”, hän sanoo ystävilleen lähetettyään nolon tekstiviestin ihastukselleen. Hieman eri konteksti kuin nuorilla sotien aikaan, kun pelko koski ilmahyökkäyksiä ja sitä, olisiko koko perhe enää koossa tulevana jouluna, ja leskeksi jäänyt oli joutunut ikuiseen eroon rakkaimmastaan.

Mutta ei eroja ilman yhtäläisyyksiä, sillä tämän ajan nuoret tuntuvat myöskin varttuvan muuttuvan ja tietyllä tapaa levottoman maailman keskellä. Joku voisi sanoa, että ei maailma muutu, vaan ihminen kasvaessaan vain tulee enemmän tietoiseksi kaikesta siitä, miltä nuoruuden viattomuuden huntu on häntä ennen varjellut. Itse kuitenkin uumoilen, että maailma on todellakin muuttumassa. Kurjuutta, levottomuuksia ja väkivaltaa on enemmän kuin ennen, ja jokin kalvaa turvallisuuden tunnetta. Äänet ja näyt, jotka kuuluvat sotatantereelle, ovat tulleet kaupunkeihin ja kyliin – keskelle sivullisia ja osaksi päivittäistä elämää. Joillekin teistä tämä saattaa kuulostaa tutulta, joskus koetulta ja eletyltä.

Sanotaan, että menneisyys on peili, joka näyttää heijastuksia tulevista tapahtumista. Siinä tapauksessa te, jotka olette kokeneet

Seppeleen lasku sankarihaudalle. Kuva Eeva Sisso.

menneisyyden, olette meidän oraakkeleitamme. Te osaatte katsoa peiliin ja tulkita heijastuksia, joita se näyttää. Jakakaa ne meille. Valistakaa meitä. Kertokaa tarinanne ja kokemuksenne, jotta uudet sukupolvet voivat kunnioittaa teitä, kiittää teitä ja oppia teiltä. Kantakaa soihtua, jotta näemme eteemme maailman kasvavalla ja kansainvälistyvällä, joskus myrskyiselläkin merellä. Vankinkin viisaus katoaa, jos se unohdetaan. Pidetään yhdessä huolta, ettei niin käy.

Meidän sukupolvelle kuuluu nyt teidän perintönne säilyttäminen ja siirtäminen tuleville polville. Meidän tulee kertoa heille miten te taistelitte, niin että meille säilyi vapaa isänmaa ja miten te rakensitte uudelleen sodan jälkeen tämän maan.

Matti Tapani

ARVO JOHANNES MÄKINEN MUISTELEE
S. 10.3. 1901 K. 10.3.1980

Petoeläimistä

Ku mun isäni oli karjas, ni hänelt kaasi susi kaks elukkaa, Horneuksen mullikan ja Krookan lehmän. Mullikka makas semmottes kallion rotkos, susi meni ja puri kurkut poikki ja sit kiiruust repeli tissit poies, niis oli kaikkeen parempaa lihaa. Mun äitini jutteli, ku hänet isoäitins tykönä Töyrys kasvatettiin, niin sillon ko hän oli juur pikkuflikka. Niin ku emäntä meni aamul ulos, ni lampaat ei huutanu ollenkaan, lampaat pruukas ain huutaa ko ovet avattiin. Ko hän meni kattomaan pihaton ovest, ni suren silmät kiilsi pihaton peräl ja hän löi oven klonkkalukkuun. Ja sit mentiin hakemaan Suurilan Kreivilää, ku sil oli suust larattava pyssy. Riukulaki ku pihatos oli, niin kaivettii sinne läpi ja Kreivilä ampus suren siält. Oli kaikki lehmät tappanu, seittämän lehmää ja lampaat. Oli vaan niskat poikki lampailtaki vääntyny. Mitäs se ei niit mitään syämään kerinny.

Mun isäni jutteli, ko hän Kallelan Keskistalos renkinä oli ja joulukirkost tultiin, ni setä-Matti tuli hevosta päästämään. Ennen pruukattiin ain hevosta tulla päästämään, ettei vaatteet likastunu. Niin hän tuli tuppaan aika härän kans ja sanos:" kattokas ku Hersmannin pellolt tulee seittämän sutta." Näkivät ko ne menivät siit sinne päin Karinaissiin. Viimine susi kuukkas,

Täsä meiäin naapuris oli semmonen Levon isä. Se eli yhreksänkymmenenvuaren vanhanks ja kuali vuonna 1914. Se jutteli, ku oli Urolas trenkinä ja lähti heinäkuoarman kans Turkuun. Urolas oli oikein suuri koera, sen nimi oli Jölli. Ja kun hän kerkes tohon vähän liki Auran kirkkoo, niin tuli susi sen koiran pääll ja tappelivat niin tavattomast. Ko juaksivat siit heinäkuarman ohitte, niin hän löi siält heinäkuarman päält ain sitä sutta piiskan kans, ni ei se muuta kun jyrähti vaan. Mut sit ko ruvettiin kerkiimään hiukanm liki Turkuu niin koiralt rupes voimat loppumaan, niin susi rupes koiran niskanahast vetämään. Hän seisahti hevosen ja veti koeran heinäkuarman päälä. Ei susi sentään päälä tullu. Ja sit ku rupes Turku lähel tulemaan susiki jäi pois tarakast.

Ei oikein muita petoeläimiä ollu. Kyl mun isoisäni jutteli ko simmonen Möörön pappa, tämä Rähälän Määrän hallus ollu oli aikoinaan Liaros, Määrän kylän Möörös. Ko he tääl heinäs olivat ja lähtivät pyhäks kotti, niin semmonen Möörön pappa oli jääny laron vahtiks tänne. Ja ko hän tääl oli, ni kyläläisten heoset oli luonnon prunneist tullu vettä hakemaan tänne. Prunni oli täsä, ko meijän huusholli ny on täsä nummes. Oli karhu seisonu täsä kahrel jalal ja puhalsi kämmeniis. Karhu puhaltaa kuulemma simmottoon, sanotaan et karhu filistää. Ni hevosil oli se vaisto, et ne olivat aikataval lähteneet kylään.

Taikauskosta

Kyl mun isoisä oli semmonen puaskari, et kulki tual mones pitäjäs ja ain oli reisus. Jos kärme pisti ni, määki muistan ku kärme pisti meiän lehmää ja sillon isä tälläs sitä hakemaan, vaikkei hän siihen uskonukka. Se tuli ja meni polvillas lehmän viäreen ja otti lakin pois päästäs ja luki jottain. Ja kyl se parani. Ja kerran taas, ko hevone nilkautti jalkas, mää menin taas sitä hakemaan. Ja se tuli taas ja meni, ko hevonen seisos kolmen jalal, ni se meni polvilas viäreen ja otti lakin pois päästäs ja rupes lukemaan jottain. Se piti ne salas, ei se saanu niit sanoo, ei ne parantanu sit, jos se

Haaviston Arvo (Mäkinen) työmatkalla mopollaan 1970-luvulla. Kuva Eeva Sisso.

olis sanonu. Mut kyl heone piänen ajan pääst rupes neljäl jalal kävelemään.

Pääsiäisenä ei ollu trullei ja mut kyl noituus viäl oli. Semmonen Kaunila vainaa ko Liatoonperään Knuutii vuakral piti. meni kattomaan lehmän poikimist yälä, sit ku lehmä poikimisis oli. Ni Jaakon Eeva noitus siäl parhaalas. Oli leikannu korvist ja pistäny pussiin ja leikkas häntää parhaalas poikki yhrelt lehmält. Isäntä avo sillon oven auki. Isäntä oli simmonen niin rauhallinen miäs ja sanos Eevalt, et "Mitäs me tääl haisevas pihatos ollaan, mennään tuppaan ja keitetään kaffet ja ettei hän välittele siit sit sen sukkelemmin."

Ja kyl niit noitii voi olla, Reilu sata vuotta aikaa, ko tosa simmonen Hykin tölli oli. Ni simmonen Leena oli hirttäny ittes nälkävuotten aika. Ku elämä oli niin karuu ja oli saunan trappuun puolaan ittes hirttäny. Ja vaik oli ollu karskempiiki miähii, ni ei ollee uskaltanee mennä siit ohitte. Joku oli kumminki kattonu saunan ovest sisäl ja oli sanonu, et viime kerral ko määkatoin ni se makas toisel kyljel ja nyt se on kääntäny kanttiis. Et kyl siihen noitaan uskoo taittiin vähä.

Kansanparantajista

Mun isoisäni oli sit juur kansanparantaja. Se kulki ja sil oli tommottii konstei kans, jos hevonenki oli virtsatauris. Siihen aikaa viäl ku lasten pääs oli täitä, ni niin se otti niit täitä pulloon, eikä korkkii kii pistetty. Ni ko se pisti ne hevosen emättimeen, niin se rupes kuteloitamaan, niin hevonen rupes kusel siit sit, ku ei ollu muuta. Ja kyl kai sitä niin pal haettiin Auraan saakka. Semmonen Auran Urpon emäntäki, ku oli ohjakkei leikannu ohramaast, oli vetäny sormes poikki. Poika juaksi aika taval sit tänne, vaiks matkaa ol 6-7 kilometrii aika härän kans. Se pappa vaan oli sanonu, et nyt lakas veri tulemast ja oli kans sit laannu. Kun ei hän sinne siin samas kävelly, hän sano siin paikallas vaan, et veri lakkaa tulemast. Rohtoina oli tavallisest pirunpaskaa ja inkfäärii. Pirunpaska on simmost hajupihkaa nykyisin, sitä sanottiin ennen pirunpaskaks. Ja sit se otti kaljost simmost ku sanottiin kaljonmakiaa, siit se teki rintatautilääket. Keitti kuuman veren kans simmost juurta. Ja noit rautapiiskalehrei, se oli hyvää yskänlääket, se on ylön pahaa, olen määki simmost maistanu, ku keitettii niist.

Mun isoisäni oli parhaas iäs sillon nälävuatten aika 1866-7 ja 8. Se seittäski oli simmonen vuasi hän keros, et tuli helmikuu ja oli niin ylön lämmin, et kylvettiin helmikuus ja mustikat kuke ja vanhat ihmiset sanova, et ei tämä hyvää tiärä. Ja juhannusviiko tuli simmonen talvi, et pikkupojat lasketteli mäkkee ja Turus mentiin Aurajoen ylitte jäätä pitkin. Sit ko tuli syksy taas aikasiin, niin halla vei kaiken. Sit ku tuli se 1868 saro kylvön aika, kevätkylvön aika ja saro syyskylvön aika. Molemmat jollaan tavoin sorkittiin. Karjaruokaki tuli niin ahtaal sit et Säkyläst saakkaki tulivat kattomaan Liatooperän Tapanil. Olisivat riihenkaton viäneet ja tehnee suvel tuahikaton tilal. Ku olisivat saanee ne riihen katto-oljet. Mut ei Tapani sentään sit antanu, ku taittiin itte kans tarvita. Ja sillon sit 1869 Uudentuvan isäntä, ko Mäkilän taloo vuoakral piti, oli vähän ruvist kylvös, mut olivat sillo niin heikos kunnos, etteivät jaksanu korjata, ko pettuu olivat syänee. Saatiin sit kuulla, et tulee venäläissii niinimattoi Turkuun. Uudentuvan isä ku oli parhaimmillas, ni ostivat sen sit porukkaan Puustelli ja Knuuti ja Mäkilä. Uudentuvan isä vartos kolm päevää satamas sitä ryssän mattoo, se paino sata kiloo. Jakasivat sen sit siin ni, et kyläläisekki tulivat saamaan, ku saivat puuroo syärä siit. Tulivat ilomiälelläs ku saivat puhrast ruvisjauhopuuroo. Et kyl se elämä kovaa on ollu kans meijän esi-isil.

Vaivaishoito

Se on simmonen ollu, et määki viäl muistan ko Killalan Jaakola oli kunnan esimiäs. Sillon ko määolin pikkupoika, ni se toi simmosen Jokilan Iitan meil. Ko se oli hiukan niinko vähäjärkine. Se laitti reppuryssän kans lapsenki meil olles, semmosen Lörö-Joppin kans. Ei äiti tainnu saara siit niin vaarii pirettyy, mut kuali se laps sit sentään. Ja sit näit köyhii ja vaivasii kans myytiin. Simmonen Sokja-Kallekin, mikä oli Tarvasjoel, oli kahreksantoist vanhana sokjaks tullu. Se myytiin sit ain. Mahroks se olla Pyhämiesten päevän aikaan ollu ku, sillon myyntiin ain kaikki vaevaset vähemmän tarjoovil. Mut sil Sokja-Kallel ol simmone taksa. et se kulki ympäri pitäjää. Piänempi talo piti kaks päevää ja isompi talo piti sit pirempää mimmonen talo oli. Valtava suuri, riski miäs ja hyvä tappelemaan ja viinaaki sen sanottiin keittelevän. Mut sit tommoset, niinku lapsetki ne myytiin ja sit tiäteni ko vanhaks tuli.

Kyl määki viäl muistan, ko mein kylän Kaljolas oli semmonen Juha, ku oli trenkistäny koko ikäs. Se kuali tääl Kaljolas olles. Samal taval se tää Sokja-Kalleki kuali Kaljolas olles. Sokja-Kalle ny pruuvaili vähän noit lammasnahvoi. Oli seinäs simmone rauta ja se hianonsi niit siin. Huuhtolaisil annettiin, kun niit huanoi kans ol jottaan töitä. Kyl ne nyt karjaski koettivat syksyl olla, ku orelmapelloi ei ain niin airattu ni. Ja jos oli kans semmonen luannostas et teki, mut ku ne tahtos olla vähäjärkisii. Mut kyl ne yrittivät itte niinku omin avuin tehrä, niin ko palkollisetki niin kauan ku hiukanki kynnel kykenivät, niin ku vähäsen palkan erest. Ja ko niist sentään kunta makso, ni ei niist sit niin paljoo mittään töitä vaarittukka. Oli semmonen sanontatapaki, et "Se vast vaivane on, ku vaivasii pittää".

Isäki puhus joskus, ku hänenki aikanas oli ollu huanoi vuasii. Simmonen vuosiki ko hän oli Märys kolmel vuarel sotaväes 1888, sama vuasi ku Loimaan pitäjäkirkon ukkonen poltti. Ku saro Juhanneksen aattona, niin ku ei yhtään satanu ku vast toisel vuarel. Euran Knaapilki oli semmon Finkeroosi eläkkeel. Ni ei meinattu millään saara sitä viljaa niin paljoo et oli eläke maksettu. Kun ei mittään apulannoi käytetty ja savimaat oli, ni kaikkii paikoi ei niitettykkä ollenkaan. Ja sit oli taas semmonen et jos oli niin kuiva vuasi, ni toinen oli sattene. Seki vuasi ko määki olen syntyny ni oli ollu niin ylön satteine. Et saro aina vaan. Mun äitini jutteli, et kun hän oli Auran kirkos ja laulettiin sitä lauluu kirkos ku saro parhaallas nii et kirkon katto jytysi, et "Jo on kuin itkis taivas maan pienen syntejä". Pappi sanos, et nyt on seittämän viikko yhtä mittaa satanu, ja seittämäl pyhänki saro. Ei mikkään valmistunu ja sit syksyl tuli suuret hallat. Mun isäniki sit oli Turus tuanu ruvisjauhot koht syksyl, ku pelkäs, et ko leivottiin et ruako loppuu tyystin.

Ja sit simmosii asioi mää muistan vuarelt 1913. Oli maalis- ja huhtikuu niin lämmin et sanottiin, et mihin niitten heinätten kans joutuu, kun ei oo vappuka viäl ja heinää on ihan polveen saakka. Sit tuli kesäkuus simmonen halla et vei kaikki rukkiit ja nisut. Niitettiin kaikki, ei tääl mettäkulmal kumminkaa kukkaan saanu muuta ja kyläski vei paljon. Heinii ei tullu mittää. Meilläki kuus piäntä lavahäkkii korjattiin. Ja sit vuanna 1917 , sillon ko se kapinaki oli. Sen tähren kapinan aikan ruaka oli niin ahtaal. Sillon tuli heinäkuun 7 päivä kahreksan asteen pakane, oli vehnästäki pää ulko ja molemmat vei niin et niitettiin rehuks. Ja heinää ei tullu kans mittää. Vuanna 1921 ko määolin sotaväes, ni sain kirjeen et halla oli kaikki viäny. Kaikki syysviljat ja heinän kans oli viäny, ku se halla tuli sen verran aikasi. Se puri heinän simmoseks köykäseks villaks. Ja sit se 1923 oli sit taas simmmone vuasi, ko kylvettiin kyl tavallisel aikaan, mut rupes ennen juhannusta niim pal satamaan et rukkiitki oli ennen kukostamist ihan maas ja sato ihan jatkuvast. Leipäki oli simmost, et ku sitä leevottiin, ni yällä kuulus simmosiin plotkauksii. Mää luulen, et vaikkei sillon puhuttu mittään tost sireaineest, niin ku nyt puhutaan, niin ei leipä pysyny vartaas ollenkaan ja vaan tuli permannol, sen sakoluku oli niin huano. Siämenet tuli ulkomail kaikki, ainaki niil kellä ei vanhaa kevätkylvönsiäment ollu. Vuasi 1928 oli sit kans taas simmonen, ku oli oikeen kaunis kylvönaika tulos, niin kylvettiin hiukan. Kerran yälä oli tullu lunta noin parikymment senttii, ja se lumi oli pari päevää ja saro. Se lykkäs kylvönajan viis viikkoo tonne etteenpäin. Toi Mäkisen Kalleki, mikä ny Rasulas on, ni ko määmenin veljen kans lähret kaivamaan juhanneksen aatton, ni Kalle lopetteli viimisii kauran kylvöi. Ja oli märkä ja satteine, eikä viljat valmistunu. Syyskuun lopul tuli kerran yälä kahrektoistasteen pakane. Sitä kylmettynyt viljaa vikattimel sit tällättiin, kunnei tääl mettäkulmal kumminkaan ollu viäl elokoneika. Ja siämen meni taas ulkomail. Vuosi kolkymment oli taas oikein aikane vuasi. Vapunpäiväks oli kaikkein jo kylvetty ja oli oikein erullinen vuas koko suvi.

*Tämä tallenne on toinen osa Tarvasjoen kulttuurilautakunnan 1970-luvulla taltioimista pitäjän hyvien kertojien muistelmista. Isoisänsä **Arvo Mäkisen** kerronnan on kasetilta murteen säilyttäen kirjannut*
Taina Mäkinen